

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institvtiones Morales

In Qvibus Vnivers[a]e Qvaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1602

43. De Arca Testamenti seu fœderis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14077

rinè verit, Veritas. Hebraea lectio habet Thumim, hoc est, perfectiones: quo verbo significatur singularis morum integritas.

Sed illud est in controuersia, vbinam, & quo modo fuerint in rationali Vrim, & Thumim, hoc est, lumina, & perfectiones, siue doctrina, & veritas, verum videlicet litteris Hebraicis Vrim & Thumim; an verò potius aliquid fuerit in illo positum, quod illa verba significaret.

Aug. 9. 17. in Exod.

B. Augustinus hanc ita soluit quæstionem: Quid sibi hoc velit, vel in qua re, vel metallo poneretur super rationale Demonstratio, & veritas (quoniam talia dicit fieri in veste Sacerdotis, quæ corporaliter sunt) inuenisse difficile est. Fabulantur tamen quidam, lapidem fuisse, cuius color sine ad prospera, siue aduersa mutaretur, quando Sacerdos intrabat in Sancta. Sic ille. Iuniores Hebræi, in genuè fatentur ignorare se quidnam designaret illa duo verba Vrim, & Thumim. Quidam tamè eorum opinantur, illis duobus verbis significari ineffabile Dei nomen, quod quatuor litteris constat apud Hebræos. Ita vt cum dicitur, Pones in rationali Vrim & Thumim, sensus sit, scribes in rationali ineffabile Dei nomen, quod intra duos panos rationalis ponebant: per quâ, inquit, Scripturam, Deus responsa sua, cum consulabatur, declarabat, hoc est, verba sua luere, & splendore faciebat, & perficiebat postulata. Quidâ Catholicorum sentiunt, Vrim & Thumim, non esse aliqua verba scripta in rationali, sed esse duodecim illos lapides in rationali intextos; ac si dicere Dominus voluerit, Pones in rationali, id est, inferes in rationali prædictas duodecim gemmas fulgurantes, ac omni ex parte perfectas. Quod probant, quia vbi Scriptura narrat factum esse in vestibus quicquid Dominus præceperat Moysi, nihil de Vrim, & Thumim scriptum est, quia mirum id ipsum erat, quod duodecim lapides intexti. Deinde, quia cum Iosephus de rationali ageret, nihil de Vrim, & Thumim scripsit: nihil etiâ Hieronymus. Sed probabilius mihi videtur, ea verba esse aliquam scripturâ in rationali præter duodecim gemmas; quod inde confirmatur, quia postquam Scriptura duodecim lapides in rationali inferendos dixit, adiecit hoc: Pones autem in rationali iudicij Vrim & Thumim, siue doctrinam, & veritatem. Existimo, hæc duo verba in rationali describi, quib' admoneretur summus Sacerdos, eum oportere summa doctrina præditum esse, quæ lumen, siue illuminatio in sacris litteris sæpe dicitur, vitæ ac morum summa integritate, vt alios & verbo doceret, & vitæ exemplo ad virtutem inuitaret, & moueret.

Exod. 29.

Exod. 28.

Tertio Quæritur, cur id vestimenti genus dictum sit rationale iudicij? Quidam volunt, sic dictum, quod summus Sacerdos nunquam dicebatur in re seria & graui, nisi ea veste indutus. Alij verò, inde appellatum volunt, quod contineret iudicium & sententiâ Dei, quæ erat, vt summus Sacerdos summa doctrina, & morum ac vitæ probitate fulgeret.

Exod. 28.

Quarto Quæritur, quænam esset quarta vestis propria Sacerdotum/Summi Pontificis proprii erat Tiara, de qua ita legitur: Facies lammam de auro purissimo, in qua sculpsit opere celasoris: Sanctum Dominum: Ligabisque eam vitæ hyacinthina, & erit super Tiaram imminens fronti Pontificis, dicitur Hebraicè Sira-

צירא

zabab, Hieronymus sic ait: Hoc super pileolum lumen, & commune omnium Sacerdotum, in Pontifice plus additur, vt in fronte vitæ hyacinthina constringatur, ratione Pontificis pulchritudinem, Dei vocabulum coronet & protegat. Erat in lamina aurea descriptum quatuor litteris ineffabile nomen Dei, cum ista hac Scriptura: Sanctus Dominus, quæ admoneret Sacerdos, oportere sanctum esse eum, qui sancta Deo sacrificia, vota, & preces offerebat, & qui Deum placatum sibi, & cetera esse cupiebat.

Postremò Quæritur, an Pontifex his omnibus vestibus indueretur, quoties in tabernaculo, vel templo ministrabat Domino. Respondet, sic in Exodo scriptum contineri: vt faciant vestes Aaron, in quibus sanctificatus ministret mihi. Postea facient vestimenta sancta fratri tuo Aaron, & filiis eius, vt sacerdotio fungantur mihi. Vnde perspicitur idem iuris fuisse de sacerdotibus, quod de summo Pontifice: vt enim hic, ita etiam illi sacris vestibus ornabantur, cum sacris eos operari oportebat. Et de tunica hyacinthina legitur: Et vestietur ea Aaron in officio & ministerio, vt audiatur sonitus quando ingreditur, & egredietur Sanctuarium. Lyraus tamen & Abulensis excipiunt tempus, quo ingrediebatur summus Sacerdos in Sancta Sanctorum in die expiationis, quo die, inquit, his tantum vestibus, quæ erant ipsi cum cæteris Sacerdotibus communes, vestiebatur. Verba scilicet ad Moysen hæc sunt: Loquere ad Aaron fratrem tuum, vt omni tempore ingredietur Sanctuarium, quod est inter velum coram Propitiatorio, quo tegitur arca, vt non moriatur, nisi hæc ante fecerit. Nihil unum pro peccato offeret, & arietem in hoc. Quasi tunica linea vestietur, femoralibus lineis verenda celabit; præcingetur zona linea: cidaris lineam imponet capiti, hæc enim vestimenta sunt sancta, quibus cuncti, cum lotus fuerit, induentur. Sed cur eo die aliqui celeberrimo summus Pontifex, his tantum vestibus utebatur? Respondet Abulensis: Quia non leuiter, sed maioris dies erat: in eo siquidem Iudæi corpora sua vitæ offerebant, & penitentia peccata expiabant.

Caput XLIII

De rebus sacris, quarum vsus erat in tabernaculo, & deinde in templo.

De arca Testamenti, seu fœderis.

PRIMò quæritur, qualis nam fuerit arca fœderis? In primis arca fœderis, fuit facta ex lignis Setim, quod lignum, teste Hieronymo, est firmissimum, & quod non facile putrescit. Leuisimum pariter, & pulcherrimum.

Longitudo arcæ hæc fuit: habebat duos cubitos & dimidium: Latitudo cubitum & dimidium, altitudo quoque cubitum & dimidium: rãta fuit magnitudo, quanta & decoris ratio, & magnitudo Cherubim, & ea quæ in arca reponenda erant, postulare videbantur.

Cubitum Auctor historiae Scholasticæ, & Abulensis negat fuisse geometricum, vt in arca Noe, sed humanum. Iosephus, quem sequitur Beda, ita scribit: Longitudo arcæ erat quinq; palmorum: altitudo verò, & latitudo, triū palmorum: palmus verò apud Iosephum continet duodecim digitos. Est autem

cap. 4.

internallum inter medium digitu, & pollicem: cubitus autem vulgaris & humanus est. Interval- lum a flexu brachij ad extremum medij digiti, & digitos habet viginti quatuor, & hic est cubitus, de quo loquitur Moyses indicans magnitudinem arce. Arca tota cooperiebatur extrinsecus, & in- trinsecus laminis aureis ex auro purissimo: in summo limbum aureu habebat, quem coronam vocant, quo vndique arca cingebatur, & teste Ri- chardo, surgebat in duos, aut tres digitos super operculum: in duobus lateribus longitudinis bi- nos circulos aureos habebat in summitate late- rum ad angulos; in quibus circulis inclusi sem- per erant vctes ex lignis Setim, & operti auro, vt quoties opus esset, aliud facile trasportari pos- set. Sacerdotum enim humeris deferebatur arca. Dicta est autem arca Testamenti & foederis, eo quod in ea & lex poneretur, & per legem Deus suam voluntatem testatus est, & pactum, foedus- que iniuit cum populo Hebraeorum: cuius velu- ti quaedam conditiones fuerunt, vt ipse Deus sin- gularem illius populi tutelam, curam, & guber- nationem haberet, & populus Deo pie ac religio- se honorem, veneratorem, & cultum debitum deferret.

Secundo quaeritur, Quidnam fuerit in arca foe- deris? Multis quaestio hac semper non parum ne- gotij facessit, propter illa Scripturae verba in Regum volumine contenta: In arca autem non erat aliud, nisi duae tabulae lapideae, quae posuit in ea Moyses in Ho- reb, quae quidem verba alibi etiam Scriptura com- memorat. Sed B. Paulus plura fuisse in arca testa- tur, ita scribens: Et arcam Testamenti circumiectam ex omni parte auro: in qua erat vna aurea, habens manna, & virga Aaron quae fronduerat, & tabulae Testamenti. Quos quidem duos locos ita nonnulli conciliant, tem- pore Salomonis negant fuisse nisi duas tabulas lapideas legis; cum autem Paulus scribebat, ea omnia fuisse in arca (siue ea fuerint in arca inclu- sa ab Hieremia Propheta, captiuitatis Babylo- nice tempore arca abscondente, vt Machabeorum libri testantur, siue a Sacerdotibus vnam, & vir- gam sacrorum, tutiorque in loco asseruare vo- lentibus.) Aiuunt quidam alij, ex tota lege nihil aliud fuisse in arca, nisi duas tabulas, diuinam le- gem continentes, vt scribitur in libro Regum. Ni- hilominus tamen fuisse etiam virgam Aaron, & vnam continentem manna, vt scripsit Apo- tolus: haec enim duo, primum illud nequaquam ex- cludit. Rursum, alij affirmant, duas lapideas tabu- las tantum in arca fuisse: quoniam etiam caetera in ea erant, quae commemorat Paulus, ad legem ta- men seruandam potissimum facta erat arca. Ly- ranus, Abulenensis, & Caietanus opinantur solas ta- bulas lapideas intra arcam contineri, caetera ve- ro fuisse in capsula quadam lateri arcae ipsius ad- herenti. Quod probare contendunt ex illis ver- bis Deuteron. Tollite librum istum, & ponite eum in la- tere arcae foederis. Alij respondent ita, vt dicant ea om- nia fuisse in arca tempore Moysis: Sed cum Sa- lomon templum dedicauit, solas lapideas tabu- las fuisse in arca. Iosep. constanter affirmat, nihil aliud in arca fuisse, nisi tabulas lapideas. Verissi- mus puto esse quod alij tradunt, Paulum no di- cere, illas res fuisse in arca, sed in Tabernaculo: nam in Graeco tabernaculu est foemini generis

σκαυη. Cum igitur Paulus ait: In qua erat vna aurea, & virga Aaron, quae fronduerat, & tabulae Testameti, il- lud relatiuum, in qua, no refert arca, sed Taberna- culu, foemini similiter generis in Graeco, quod paulo ante praecesserat, & Scriptura, manna, & virgam Aaron in Tabernaculo fuisse dicit, non in arca. Hinc illud Exod. Dixitq; Moyses ad Aaron: Sume vas vnum, & mitte ibi man, quantum capere potest gomor, & reponere coram Domino ad seruandum in generationes ve- stras. Posuitq; illud Aaron in Tabernaculo referuandū. Ali- bi quoque: Refer, inquit Dominus ad Moysen, virgam Aa- ron in Tabernaculu testimonij, vt seruetur ibi. Fecitq; Moy- ses sicut praeeperat Dominus. Et nolite interpretes Lati- nus, saepe casus & genera, quae sunt in Graeco, ser- uare consuevit, tamen si Latinitati no congruant: nimirum ille sensus rationem habere maluit, qua verboru. Cuius rei exempla nonnulla subijciam. Sap. 5. vbi dicitur: Spiritus Domini repleuit orbem ter- rarum, & hoc quod continet omnia, scientiam habet vocis: In Graeco, Πνευμα, id est, Spiritus, neutrius est gene- ris, & ad illud refertur pronomen, hoc, & sensus est, hic Spiritus Domini, qui cuncta conseruat & continet, ne in nihilum recidant, scientiam, hoc est, notitiam habet vocis; ac si dixisset, Nouit om- nia, quae loquimur. Ioannes quoq; in Apocalypsi de Henoc & Helia loquens: Haec sunt, inquit, duae o- liuae, & duo candelabra in conspectu Domini terree stan- tes, dixit, stantes, non, stantia, conuenienter nomi- ni Graeco, non Latino. Ibidem, Ioanni dicitur, Accipe librum, & deuota illi, & faciet amaricari ventrem tuum: Sed in ore suo erit dulce, pro dulce, vt respon- deret nomini Latino: Sed interpretes dicere maluit dulce, rationem scilicet habens Graeci vocabuli. Cum etiam dicitur serpenti: Inimicitias ponam inter te & mulierem, & semen tuum, & semen illius, & ipse, vel ipsa contoret caput tuum. Vbi semen, in Hebraeo ma- culini generis est, cuius rationem habuit inter- pres. Dauid etiam, Calix in manu Domini, vini meri ple- nus mixto, Et inclinabit ex hoc in hoc, videlicet calicem: sed interpretes ita posuit, vt erat in Graeco, vbi est, & ομιχλος. Liber item Sapient. Et scribit (Ioseph Patri- archa) quoniam omnium potentior est Sapientia, Et in E- uangelio: Scitis, quia principes gentium dominantur eo- rum; & in Psalmis, Comprehenduntur in consilijs quibus co- gitant. In quibus locis, casus Interpres retinuit, qui erant in Graeco.

Paulus igitur scribit: Post velamentu autem secun- dum, Tabernaculum, quod dicitur Sancta Sanctoru, aureum habens thuribuloru, & arcam Testamenti circumiectam ex omni parte auro: In qua (videlicet, in quo Taberna- culo, non, in qua arca) siquidem in Graeco est et- iam foemini generis, erant vna aurea, & reliqua quae sequuntur.

Tertio quaeritur, An liber Deuteronomij fue- rit in arca? Pleriq; opinantur fuisse, ijs permoti eiusdem libri verbis: Postquam ergo scripsit Moyses ver- ba legis huius in volumine, atque compleuit; praecipit Leni- tis, qui portabant arcam foederis Domini, dicens: Tollite li- brum istum, & ponite eum in latere arcae foederis. Quidam vero negant in arca fuisse, & Moien quidem aiunt praecipisse, vt inferretur in arcam; sed postea fa- ctum no esse, cum duobus in locis litterae diuinae testentur nihil in arca fuisse, nisi duas lapideas ta- bulas legis. Aliorum est sententia, dicentium li- brum Deuteronomij intra arcam non fuisse, sed lateri eius adhaerentem. Quicquid sit, hic liber

Exod. 16.

Num. 17.

Apoc. 11.

Apoc. 10.

Genes. 3.

Psal. 74.

Sap. 10.

Matth. 20.

Psal. 80.

Hebr. 9.

3. Reg. 8.

2. Paral. 5.

non videtur fuisse in arca, sed in Tabernaculo, indeq. ad locum thesaurorum translatus, ex ædificato iam templo. Scriptum enim alibi est: *Cumq. efferrent pecuniam, que illata fuerat in templum Domini, reperit Helcias librum legis Domini, per manus Moſis, & ait ad Saphan ſcribam: Librū legis inveni in domo Domini.* Sic ibi: Hic liber ſcriptus manu Moſis fuiſſe perhibetur, & ideo tanquam ſacer in Tabernaculo aſſeruatus.

Quartò queritur, Cuiā vſui eſſet arca foederis? **Reſpondeo**, ad continendam arcam, torū Tabernaculum extructū fuiſſe: Arca enim erat velut ſolium Domini in penetralibus Tabernaculi, vt in aula regia cōſtitutum. In eo ſolio ſuam præſentiam Dominus adumbratè oſtendebat; inde enim reſponſa dabat. Vnde in ſacris literis arca, nõ unquā facies, & gloria Domini vocatur, nimirū adūbrata. Arca itē fabricata eſt, vt in ea Tabulæ legis aſſeruantur, vt foederis monumentum.

Quintò queritur, An Arca foederis fuerit poſtea ſemper in tēplo Salomonis ſeruata. **Scriptura** alicubi perhibet, eam fuiſſe in templum Salomonis illatam, vbi manſit, quamdiu illud ſtecit. Iudæis verò captiuis in Babylonē abductis, Hieremias Arcam eduxit, & ſecum portauit in montem Nebo, & abſcondit in ſpelunca ſimul cū Altari thymiamatis, & oſtium obſtruxit, vt ſcriptura teſtatur. An verò tempore ſecundi templi inuenta fuerit Arca, & in locum ſuum reſtituta, nihil certi conſtat. Iosephus affirmat, nihil fuiſſe in Sancto Sanctorum, cum capta Hieroſolyma, templum eſt deuaſtatū à Romanis. *Inima*, inquit, *templi pars, viginti cubitorum erat: diſcernebatur autem ſimiliter velo ab exteriori, nihilq. proſus in eo erat poſitum.* Auctor Scholaſtica hitorie refert, Arcam fuiſſe inter ſpolia à Romanis in urbem aliatam cum Menſa, & Candelabro, & alio in loco eam tradit in Vrbe ſeruari in Tēplo Lateranenſi, ex quo videtur cōmunis traditio manaiſſe, Arcam foederis fuiſſe in urbem in triumpho Titi deportatam. Abulentiſ tamen hæc omnia, vt falſa conſutat, & quæ in Arcu Titi exculpa eſt, non Arca, ſed Menſa illa aurea eſt, cuius mentionē fecit Iosephus his verbis: *ſpolia*, inquit, *alia quidem paſſim ſerebantur, eminebant autem ea, que apud Hieroſolymam reſerta ſunt, Menſa aurea, ponderis talenti magni, & candelabrum ſimiliter auro ſactum: poſt hæc autem portabatur lex Iudæorum noſſima ſpoliorum.* Hæc Iosephus.

Sextò queritur, in quibus locis ſubſtiterit Arca, quamdiu manſit apud Iudæos? **Reſpondeo**, in primis fuiſſe vna cum Tabernaculo in Galgalis, quoniā eo loco Hebræi, caſtrametati ſunt. Tranſlata eſt etiam cum Tabernaculo in Silo, vbi manſit, donec capta eſt in bello à Philiſtæis, manſit ſeparatā à Tabernaculo apud Philiſtinos ſeptem meſibus: Reſtituta à Philiſtiniſ fuit in vrbe Cariathiarim extra Tabernaculum, intra quam vrbe erat collis Gabaa, vbi erat domus Aminadab, & in ea domo aſſeruata eſt: Indè poſtea tranſlata eſt in domum Obededon Gethai, quæ erat Hieroſolymis, & ibi manſit tribus meſibus. Et deinde tranſtulit eam Dauid in urbem ſuam, quam in monte Sion ædificauerat, in locum, quem ipſe præparauerat.

Septimò queritur, Cur Domin⁹ præcepit mortis poena conſtituta, ne vlli etiam Leuitæ præter

ſacerdotes, nudam Arcam tangerent, aut viderent? **Reſpondeo**, voluiſſe Dominum, vt Arca tanquam ſolio, ipſius Dei debitum honorem Iudæi tribuerent, videlicet vt eam piè, & religioſè tractarent, & ideo præcepit, ne niſi inuoluta cerne-retur, aut tangeretur à Leuitis. ob eam cauſam è Bethſamitis multi interierunt, quod nudam Arcam vidiffent, vt Regum narrat hitoria. Mortis verò poenam conſtituit, vt pœnæ grauitate deterriti præceptum implerent: veruit, ne tangeret, aut viderent, vt omnem occaſionem Arcam temerè tractandi præcideret.

Cap. XLIIII.

De Propitiatorio.

PRIMO queritur, Quid Propitiatorij nomine intelligat diuina Scriptura? De hoc legimus ita Dominum præcepiffe: *Facies & propitiarium de auro mundiſſimo: duos cubitos, & dimidium ten-bit longitududo eius, & cubitum ac ſemiſſem latitudo.*

Secundò queritur, An propitiatorium eſſet operculum Arcæ foederis? **Quidam** exiſtimarunt, fuiſſe tabulam quandam longitudine & latitudine æqualē Arcæ, ſeparatam tamen & loco ſitum eminentiore, ita vt Deus, aut Angelus, qui ipſius Dei nomine reſponſa reddebat, in ea inſideret, vt in ſolio aureo, & pedes in operculo Arcæ figurè putaretur. Alij verò probabilius opinantur, fuiſſe operculum Arcæ, eò quòd longitududo eius, & latitudo ipſam Arcam æquarent, & nihilominus non fuiſſe ex eadē materia, ex qua erat Arca, ſed tabulam ex auro ſolido ſuperpoſitā Arcæ. *S. Thomas. 1. 2. q. 102. a. 4. ad 6.* dicit fuiſſe lapideam, niſi codices ſint ſcriptorum incuria vitiatī, in tēo Dolo-re, & Mag. ſto potuit memoriæ lapſus accide-re, hoc dixerim ne quis codicum lectione deceptus erret, aut ne errore ſuū tanti viri teſtimonio, & auctoritate defendat. Nam ſine corrupti, & vitiatī culpa ſcriptorum codices ſint, ſiue integri, & ſine vitio ſint, conſtat manifeſtò. *S. Thomā*, docuiſſe propitiatorium fuiſſe tabulam auream: quoniā in Epistolā ad Hebræos. *c. 9. ſecti. 1.* ſic ait: *inter duas aurē alas, quibus tangebant ſe, videlicet Cherubim, erat tabula aurea eiuldē longitudinis, & latitudinis omnino cui⁹ arca, ſcilicet duorū cubitorū in lōgitudine, cubiti, & ſemis in latitudine, & erat ſuperemineas, que dicebatur propitiatorij.* Sic *S. Tho. in eo loco citato.* **Querret** aliquis, quomodo in propitiatorio ſedere Dominus credebatur, ſi erat operculum Arcæ? tunc enim opus erat, vt is, qui ſedere putabatur, pedes in terra figeret, nõ in Arca? **Reſpondeo**, Cherubinos ſuper Propitiatorium in loco paulo eminentiore alas expandere, & Dominus ſuper illis ſedere credebatur: veluti ſi quis pedibus in Arca operculo cōſtitutus, vt in ſcabello, ſuper alis Cherubinoꝝ obren-tis inſideret.

Tertio queritur, Quare dictum eſt, eiufmodi Propitiatorium operculum Arcæ? **Sciendum** eſt, dictum eſſe hebræicè *Caphoret*, à verbo *Caphar*, quod tegere, & placari ſignificat; & ideo Latine reddi poterat operculum, quòd Arcam operiret ac tegeret. Hieronymus verò in Propitiatorium vertit, quia ibi Dominus Moſi apparens, & cum eo loquens, populo propitiuſ reddebat. Vnde

Ioseph. lib. 6. de bel. iudæ. c. 6.

Schol. hiſt. in li. Iudæ. c. 4.

Abu. q. 14. c. 23. Exod. Iof. li. 7. de bello. c. 24.

Iof. 8. Reg. 5. ibidem 6.

Ibidē & 1. Paral. 13. 2. Reg. 6.